

Välkommen till
Nyhetsbrev nr 16 - 2020
från Kalle Eriksson

V. Karups skola har rivits. Auktion på skolmateriel. Herbert Svensson är ropare. Den svenska skolans historia är brevets tema.

Skolans värld

har i hög grad kommit att bli min värld. När jag tänker tillbaka, slås jag av hur den måste ha präglat hela mitt liv.

Som elev

tillbringade jag till att börja med 6 år i det som då hette folkskola. Därefter fyra år i realskolan - som i viss mån kan jämföras med grundskolans högstadium.

Därefter ett antal år

på högskolan för att utbilda mig till det som då hette yrkesvalslärare.

Till allt detta kommer erfarenheten av ca 35 år som lärare i grundskolan.

Totalt blir det

ett helt arbetsliv inom skolans värld. Det innebär, att jag på mycket nära håll har kunnat följa skolans utveckling under denna mycket dramatiska tid med ständiga reformer och krav på nytänkande.

Även under senare år

har jag kunnat inhämta kunskaper på nära håll om vad som händer på skolans område. Jag har såväl barn som barnbarn som är engagerade som lärare.

När man vill analysera

- och diskutera - dagens skola ,är det angeläget att ta sig en titt på hur den svenska skolan växte fram - allt ifrån det historiska beslutet i riksdagen 1842, då man beslöt om en allmän skola för **alla** barn.

”Det pedagogiska arvet”

heter en bok som skrivits av Åke Isling - en av skolans centralfigurer under denna tid av omvälvning. Boken ger mig en grundlig ”lektion” när det gäller att skaffa mig en bild av det som hänt på skolans område.

Islings bok, ”Det pedagogiska arvet”, är en grundlig genomgång av folkskolan, från starten 1842 och fram till 1920-talet. Isling har gått igenom högar av undervisningsplaner , lärarhandledningar, minnesskrifter, läroböcker, avhandlingar utredningar och annat material, som kastar ljus över folkskolan.

Den dåvarande skolans uppgift var att inpränta kristna och fosterländska dygder och lära människorna att lyda överheten.

Riksdagsbeslutet om folkskolestadgan 1842 gjorde det obligatoriskt för kommunerna att anordna allmän undervisning för alla barn

Resurserna i kommunerna

var dock begränsade. Länge blev därför folkskolan en fattig skola för fattigt folk.

Folkskolan styrdes under sina första årtionden av kyrkans folk. I skolstyrelsen i socknen var kyrkoherden ordförande. På det regionala planet var skolan underställd domkapitlet med biskopen som ordförande

Skolan viktigaste uppgifter var att befästa kristendomen i de breda lagren. Barnen fick lära sig läsa för att kunna tillgodogöra sig de religiösa skrifterna.

Luthers lilla katekes var folkskolans viktigaste lärobok ända in i början av 1900-talet.

I Luthers förklaring till det 4:e budet om att man skall hedra sin fader och sin moder omtolkades orden ”fader” och ”moder” till att även gälla överheten, det som kallades ”herrarna”.

Detta tänkesätt legitimerade en stark skiktning mellan överhet och undersåtar. Den rådande ordningen var av Gud given.

Skolämnet kristendom var länge det i särklass viktigaste ämnet i folkskolan. Det normala var, att skoldagen började med en morgonandakt. Därefter följde en lektion i kristendomskunskap. Katekes, bibel och psalmbok var viktiga läromedel.

Under de ca 60 år jag fått uppleva skolan inifrån har jag förstås bl.a. kunnat se de förändringar som skett när det gäller ämnet kristendomskunskap. Ämnet försvann f.ö. och ersattes religionskunskap.

Modersmålet var ett huvudämne

i den gamla folkskolan. Redan vid skolstarten 1842 såg man språket som ett verktyg för kommunikation.

1868 utkom den första upplagan av ”Läsebok för folkskolan”. Den kom sedan att bli ett viktigt läromedel för flera generationer av elever. Den sista upplagan utkom på 1920-talet och fanns kvar i skolorna ännu på 1940-talet. Det senare påståendet kan jag själv intyga, eftersom min tid som elev i folkskolan omfattade bl.a. just det årtiondet.

Kanske finns det några av mina läsare som också var med på den tiden och fick läsa ur ”Läsebok för folkskolan”.

Skriv i så fall och berätta.

Budskapet i denna läsebok hade samma innehåll som skolan i övrigt vid den tiden. Den predikade flit och ordning, fromhet och svenskhet. Den fostrade till dygder som lydnad, förnöjsamhet, ödmjukhet, undergivenhet och tacksamhet.

Nu kan jag nästan höra de förskräckta utrop som kommer från dagens läsare. Vissa av de nämnda dygderna har ju vår tid övergivit - eller omtolkat....

Återigen kan det vara på sin plats att efterlysa spontana kommentarer från mina läsare.

Jag kan tänka mig att många av mina läsare tycker att den tidens syn på skolans värderingar låter väldigt mossigt.

Åke Isling gör dock en nyansering av dåtidens dygder:

”Läseboken betydde för de svenska barnen, att världen öppnades i såväl tid som rum. Den gav näring åt fantasin och fakta åt förståndet....”

Redan hos dem som utformade läseboken tycks det ha funnits en brytning mellan syftet att fostra till underkastelse och viljan att åt de breda lagren ge en ökad utbildning och därmed ökade resurser inte bara för enskilda strävanden utan också kollektiva.

”Läsningen- och därmed språkutvecklingen ger åt barnen de redskap som de som underlydande behöver i arbetet för deras egna intressen och frigörelse.”

Allt enligt Åke Isling

Det kan vara på sin plats att även ägna ämnet historia under skolans första årtionden en kritisk granskning - efter vägledning av Åke Isling:

”I ämnet historia

fick eleverna lära sig att allt svenskt var bra medan allt utländskt var mer eller mindre dåligt. De svenska kungarna var hjältar medan de utländska kungarna var skurkar.

Åke Isling visar i sin bok att denna patriotism präglade ämnet historia ända in på 1900-talet.”

Sedan dess har det ju gått lite mer än 100 år. Nog har det väl skett en förändring? Eller??

Återigen. Skriv gärna om vad du tycker - även i den här frågan.

Min boklåda

Boktitel	Pris	Reapris
Så blev Båstad tennis	225	60
Bilder av ett sekel i Bjäre	Slutsåld	
Vår bjärehistoria i bild	350	70
Bjärebör berättar om Bjäre	Slutsåld	
Strövtåg i Bjäres historia	350	70
Nära havet trivs jag bäst	350	

De böcker som är slutsålda hos mig, kan ev. finnas som enstaka ex. i bokhandel - i Båstad, Ängelholm eller Laholm -

eller något av våra säljställen på Bjärehalvön

Vänligen

Kalle Eriksson

Hallavaravägen 102, 269 91 Båstad

kalle@bjarenet.com

0431-365 332